

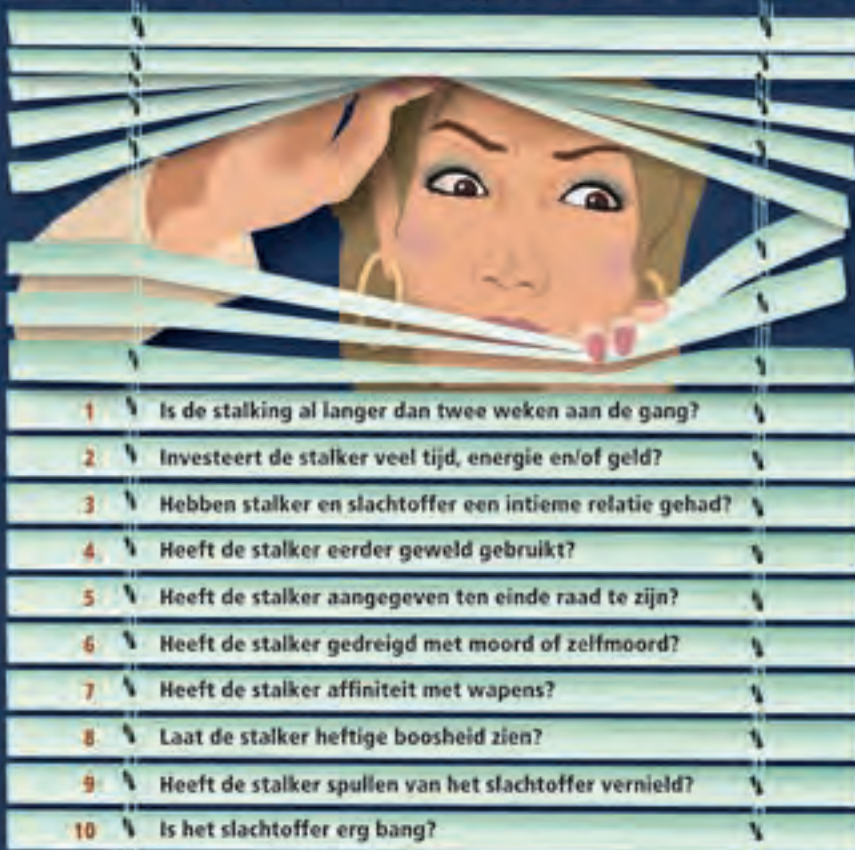
Voorbode van geweld

Tegen stalking is goed op te treden, maar dan moet het wel herkend worden. Daarbij helpt een checklist. 'Hoe vaker het antwoord op de vragen "ja" is, hoe groter het risico op stalking en geweld.'

Checklist bij stalking

Hoe meer vragen met 'ja' beantwoord worden, hoe meer risico het slachtoffer loopt

- 1 In vijftig procent van de gevallen sloot de stalking binnen twee weken. Meestal gaat het dan om bijvoorbeeld toenadering zoeken en volgen, vlak na het verbreken van een intieme relatie. Duurt de stalking langer, dan is de kans groot dat de stalker niet uit zichzelf zal stoppen.
- 2 De investering in tijd, energie en/of geld en de verliezen die hij lijdt, zijn een indicatie van de betrokkenheid en vasthoudendheid van de stalker.
- 3 De afgewezen, voornamelijk seksueel intieme partner vormt het grootste risico op geweld.
- 4 Eerder geweld voorspelt geweld in de toekomst, ook bij stalking. Het kan gaan om eerder huwelijks geweld, stalking of geweldmishandeling in een totaal andere context.
- 5 Als de stalker geen andere uitweg meer ziet dan geweld, is dit reden tot zorg. Dat kan komen door heftige gebeurtenissen. De stalker doet uitspraken als: 'Als ik haar niet kan krijgen, dan nie-

- mand' of 'De grens is bereikt en nu is het tijd voor actie'.
- 6 Stalking kan voorafgaan aan moord. Daarom moeten bedreiging met (zelf)moord of ideeën of fantasieën rond (zelf)moord bij de stalker serieus worden genomen. Hoe gedetailleerder de plannen, des te gevaarlijker.
- 7 Bezit van een vuurwapen is een risicofactor, maar affiniteit en ervaring ermee (politie en militairen) ook. Ook het dragen van andere wapens vormen een risico.
- 8 Veel stalkers zijn boos, maar intense boosheid (woede) naar het slachtoffer verhoogt het risico op geweld.
- 9 Opzettelijke vernieling of beschadiging van bezittingen van het slachtoffer verhoogt de kans op geweld. Als de stalker daartoe binnendringt in de privé-omgeving van het slachtoffer, is het risico nog groter.
- 10 Slachtoffers geven vaak een accurate inschatting van het gevaar dat ze lopen. Hun gevoel van onveiligheid en dreiging is een goede indicator.

“**W**e zien dat veel mensen het fenomeen stalking nog niet goed begrijpen, ook sommige politiemensen niet. Een beter begrip kan de aanpak van stalking op sommige punten verder verbeteren.” Dat zegt Cleo Brandt, onderzoekspsycholoog van het Team Gedragsidentificatie van de Landelijke Eenheid. Bianca Voerman, eveneens onderzoekspsycholoog en directe collega: “We maken onderscheid tussen belaging en stalking. Belaging is crimineel gedrag, strafbaar gesteld in artikel 285b Wetboek van Strafrecht. Stalking kan daaronder vallen, maar de definitie van stalking is breder; van stalking kan al sprake zijn bij twee of meer intimiderende inci-

denten. Dergelijk probleemgedrag kan ook eerder worden aangepakt, soms nog voordat crimineel gedrag aan de orde is. Met andere woorden: de politie hoeft niet af te wachten tot er sprake is van strafrechtelijke belaging.”

Brandt legt uit: “Aangevers krijgen vaak in eerste instantie van de politie de opdracht om naar huis te gaan en een dagboek bij te houden van de incidenten. Dat is belangrijk vanuit het perspectief van de opsporing. De stelselmatigheid van de gedragingen moet tenslotte aangetoond worden om te kunnen vervolgen voor belaging. Belangrijk is dan echter om af te wegen of de veiligheid van de aangever hierdoor niet in het geding komt

en of het belang van de aangever daarmee het best gediend is. In sommige zaken, bijvoorbeeld wanneer de stalking nog niet zo lang aan de gang is, kan een normstellend gesprek met de stalker effectief zijn. Daarnaast zijn er bestuursrechtelijke mogelijkheden, zoals een contact- of een straatverbod. Veel aangevers willen niet per se strafvervolgning, ze willen vooral dat de stalking zo snel mogelijk stopt.”

Checklist Voerman: “Stalking zorgt voor overlast en kan daarnaast een voorbode zijn van daadwerkelijk fysiek geweld. Het is daarom raadzaam vroegtijdig de risico’s in een stalking-situatie te inventariseren en vervolgens te interveniëren. Aangevers kunnen ook zelf veel doen om hun veiligheid te vergroten en de politie kan daarin adviseren (zie kader Adviezen, red.) Werken vanuit dat veiligheidsperspectief, hoeft de opsporing overigens niet in de weg te zitten. Strafrechtelijke vervolging van belaging wordt dan juist één van de mogelijke manieren om stalking aan te pakken.”

De recherchepsychologen kunnen de politie bij stalkingzaken ondersteunen. Zij maken daarvoor gebruik van een risicotaxatie-instrument om de risicofactoren in een bepaalde zaak in kaart te brengen. Ze kijken naar het risico op voortduren, het risico op geweld en – eventueel – het risico op herhaling. De politie moet echter al in een vroeg stadium een inschatting maken van een zaak en dan is een uitgebreide risicotaxatie te ingewikkeld en tijdrovend. Voerman: “Daarom hebben we een checklist ontwikkeld met de tien belangrijkste risicofactoren (zie infographic, red.). De eerste twee punten op de checklist geven een indicatie of de stalking gaat voortduren, de overige acht indiceren het risico op fysiek geweld. Je kunt de checklist gebruiken om te prioriteren, maar ook bij het ondervragen van een aangever, of om een opgenomen aangifte te evalueren. Hoe meer vragen in de checklist met ‘Ja’ beantwoord worden, hoe groter het risico op voortduren en op geweld. De checklist staat inmiddels op PKN en we geven er desgevraagd ook presentaties over.”

Motieven Stalking wordt door aangevers vaak beschreven als ‘lastigvallen’ en veelal niet direct herkend als een delict. Dit komt doordat de afzonderlijke gedragingen niet herkenbaar zijn als een strafbaar feit: een telefoongesprek, bloemen laten bezorgen of iemand opwachten bij de woning. De aanleiding kan bovendien ‘redelijk’ lijken, zoals tekst en uitleg willen over een relatiebreuk. Maar Cleo Brandt benadrukt nog eens dat stalking en belaging veel verder gaan dan het klassieke voorbeeld van de ex-partner die doorlopend achter het slachtoffer aanloopt, belt en sms’t of haar lastig valt op Facebook. Brandt: “Het scala aan gedragingen is veel breder. De enige beperkingen zijn de fantasie en de financiële middelen van de stalker. Voor weinig geld zijn camera’s te koop, software om iemands e-mail te checken en zelfs bakens om auto’s te volgen. Een stalker kan iemand dood

melden, iedere week twee wasmachines of twintig pizza’s laten bezorgen, seksadvertenties plaatsen namens het slachtoffer... Te veel om op te noemen. Stalking is een containerbegrip. Het is belangrijk om te weten vanuit welk motief de dader handelt. Hadden stalker en slachtoffer een liefdesrelatie, dan is afwijzing altijd het leidende motief. De ene dag kan dat in de berichten aan het slachtoffer de vorm aannemen van: ‘Ik hou van je, kom bij me terug’, de volgende dag: ‘Ik haat je, ik maak je helemaal kapot’. Soms was die liefdesrelatie er niet, maar hoopt de stalker daar wel op. Dat kan de vorm aannemen van lompe versierpogingen die door de belaagde niet te stoppen zijn, of van een stalker die ervan overtuigd lijkt dat de relatie is voorbestemd. In dat geval lijdt de stalker aan een liefdeswaan. Soms gaat het echter niet om afgewezen, gehoopte of gewaande liefde. Sommige stalkers zijn niet zozeer op een persoon gefixeerd, maar eerder op een kwestie. Zij hebben het gevoel dat hen onrecht is aangedaan en kunnen dat niet achter zich laten. Ze bijten zich erin vast en gaan mensen lastigvallen om hun gelijk te halen, soms jaren nadien. Hun gedrag is buitenproportioneel. Om al dit soort zaken goed in te schatten, moet je risicofactoren kunnen herkennen. Onze checklist is handig voor mensen die niet psychologisch geschoold zijn; bij ernstige of complexe gevallen kunnen zij vervolgens een recherchepsycholoog consulteren. Vaak komt bij stalkingzaken in een vroeg stadium de wijkagent in beeld. Zowel de wijkagent als de Intake en service-medewerkers kunnen onze checklist goed gebruiken om prioriteiten te stellen.”

Veiligheidshuis Stalkingzaken lenen zich bij uitstek om te bespreken in het Veiligheidshuis, zodat ook instanties als reclassering en jeugdzorg waar nodig op de hoogte en betrokken zijn. Dat kan voorkomen dat verschillende instanties verschillende dingen doen. Brandt: “Ik ken een geval waarbij een man geprobeerd had - na een periode van stalking - zijn ex-vrouw om het leven te brengen. Hij was veroordeeld en ging daarna in therapie. De reclassering nam contact op met het slachtoffer om te vragen of ze in het kader van de delictverwerking van de dader een gesprek met hem wilde voeren. Dat is natuurlijk geen goed idee. De belangrijkste regel in dreigingsmanagement is: geen contact tussen slachtoffer en dader. Mediation is bij stalkingzaken dan ook geen optie. Zeker bij stalkingzaken tussen ex-partners met kinderen, zien we nog weleens dat Bureau Jeugdzorg met beide ouders wil overleggen over een omgangsregeling. Dat is begrijpelijk, maar in het geval van stalking absoluut onwenselijk. Stalking is net als een verslaving. Die moet je rigoreus stoppen.”

Ernstig Peter Lalieu, coördinator politie van het Veiligheidshuis in Venlo, bevestigt dat het Veiligheidshuis een rol kan spelen bij het stroomlijnen van een integrale aanpak. “Bij elke melding van stalking kijken we met alle partners in het

>>

>> Veiligheidshuis hoe ernstig de dreiging is, vaak op basis van de politierapporten van wijkagenten en noodhulp." Die partners zijn onder andere de procesmanager van de gemeente, de vertegenwoordiger van het Steunpunt huiselijk geweld, Bureau Jeugdzorg en uiteraard de politie. Lalieu en de overige medewerkers van het Veiligheidshuis bekijken bij de melding bijvoorbeeld of de wijkagent de zaak goed heeft onderzocht en stevig heeft doorgevraagd. Is de stelselmatigheid al vastgesteld? Heeft de politie het slachtoffer uitgelegd dat ze een dossier moet aanleggen en wat ze daarvoor nodig heeft? Lalieu: "Hier in het Veiligheidshuis kijken wij dan vervolgens weer verder, bijvoorbeeld naar de informatie van het Steunpunt huiselijk geweld. Pas als

Tips voor aangevers

- Geef de stalker eenmaal kort en duidelijk aan dat het gedrag ongewenst is, bijvoorbeeld in een aangetekende brief.
- Heb verder geen contact met de stalker. Elk contact dat er is, voedt de obsessie.
- Informeer mensen in uw omgeving (familie, vrienden, maar ook professionals zoals huisarts of gezinsvoogd) over de stalking en wat zij wel en niet kunnen doen.
- Denk aan uw eigen privacy en veiligheid; welke informatie heeft de stalker over u en hoe beperkt u de toegang tot uw woning/werkplek/computer?
- Laat u informeren over wat risicofactoren zijn in stalkingsituaties.
- Documenteer en bewaar alle contactpogingen van de stalker.
- Zorg dat u niet continu wordt gehinderd door de contactpogingen, neem bijvoorbeeld een tweede telefoon of e-mailadres.
- Vraag om een vaste contactpersoon bij de politie.

werkelijk sprake is van belaging, gaan wij een dossier aanleggen en bepalen we of de tijd al rijp is voor een aangifte. Wanneer is het strafbaar volgens artikel 285b? Hebben we genoeg stelselmatigheid vastgesteld, dan nemen we minimaal één aangifte op. Maar in afwachting daarvan gaan we al wel een gesprek aan met de belager, waarin we duidelijke grenzen stellen."

Beveiligen De coördinator vervolgt: "Daarnaast doen we er alles aan om het slachtoffer optimaal te beveiligen. Daartoe slaan we de personalia van het slachtoffer op in BVH onder 'persoon'. Bij die informatie muteren we ook de gemaakte afspraken en we zetten er de 'werkinstructies' in voor de collega's. Als het slachtoffer 112 belt, geeft de meldkamer alle informatie en de

werkinstructies aan de collega's mee. Daarnaast brengen we het slachtoffer zo nodig in verbinding met de vrouwenopvang van het steunpunt, waar ze bijvoorbeeld een Aware-systeem kan krijgen, een apparaatje waarmee zij direct alarm kan slaan. Via de alarmcentrale wordt de politie dan in kennis gesteld. Het systeem is GPS-gestuurd, dus de politie kan direct ter plaatse gaan. Schatten we de dreiging hoger in, dan laten we de eenheid via bureau CCB een dreigingsanalyse maken en afhankelijk van hun analyse kunnen we opschalen naar het stelsel bewaken en beveiligen. Onder verantwoordelijkheid van de hoofdofficier van justitie kan het slachtoffer dan onder verhoogde surveillance komen of desnoods in een safehouse worden ondergebracht. Maar beter is om een risicovolle stalker aan te houden zodra er voldoende feiten zijn."

Pesten Die feiten zijn zoals gezegd: langere tijd - stelselmatig - ongewenst contact. Lalieu: "Stelselmatig betekent minimaal een paar weken en dan wel regelmatig, niet één keer per week. Stalking, belaging of pesten valt onder artikel 285b Sr. Bijkomende strafbare feiten zoals vernieling, mishandeling, bedreiging zijn niet nodig, maar versterken de zaak wel enorm. Die feiten moeten dan ook separaat worden opgenomen in het aanhoudingsproces-verbaal en het verhoorverbaal. Verder is belangrijk dat ook pesten onder artikel 285b kan vallen en derhalve als belaging vervolgbaar is. Politie, schoolleiding en (ouders van) slachtoffers zien dat nog onvoldoende in."

Cleo Brandt en Bianca Voerman brengen dit jaar een boek uit over stalking, getiteld 'Eerste hulp bij stalking'. Dit boek biedt adviezen voor professionals van politie en hulpverlening en voor slachtoffers.

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar fred.kruijer@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

[PKN > Criminaliteit > Huiselijk geweld > Stalking](#)

[PKN > Criminaliteit > Cybertoolkit > Cybertoolkit > Bedreiging en andere vormen van persoonsgerichte criminaliteit](#)